

Rapport om hästnäringen i Ekerö kommun

Ekerö kommun

Kommunen har ca 27 000 invånare och planerar för en försiktig befolkningsökning. Kommunen består av fem huvudöar; Lovö, Ekerö, Färingsö, Munsö och Adelsö. Största befolkningsmängden finns i Ekerö men är spridd över alla öarna med några tätorter. Stora delar av landskapet är ett tämligen flackt jordbrukslandskap med många lantbruk på de bördiga jordarna. Detta landskap är också väl ägnat åt att hysa hästar och hästverksamhet.

Hästhållning är dock, liksom annan djurhållning, speciell så till vida att djuren behöver mat och omvårdnad 365 dagar om året flera gånger om dagen. Därutöver måste man alltid vara beredd på att en häst kan bli akut sjuk eller skada sig och behöva veterinärvård.

Kommunens lantliga karaktär och närhet till Stockholm stad gör att många boende i Stockholm har sin häst eller rider på ridskola i Ekerö kommun, vilket innebär ett stort inflöde av pengar då de inte bara rider utan även handlar, äter mm i kommunen, men också mer biltrafik.

Sammanfattning

Ekerö är en hästtät kommun med en utvecklad hästnäring som dock har stor potential att utvecklas ytterligare. Totalt 1900 hästar i drygt 130 hästhållningar. Näringen omsätter runt 240 miljoner kronor med 240 personer som får sin utkomst från den.

En överslagsberäkning ger att 6 – 8000 personer kommer i kontakt med hästar varje vecka, som ridskoleelev, hästägare, medryttare, anhörig, medhjälpare eller som yrkesverksam i näringen.

Vi har under knappa två intensiva vårmånader inventerat och analyserat dagens hästsektor i Ekerö kommun samtidigt som vi gjort omvärldsanalys och tittat på framtidsutsikter och utvecklingsmöjligheter för hästnäringen i Ekerö. Frågorna går i varandra och påverkas och påverkar varandra.

Vår sammanfattande bedömning är att det finns väldigt goda förutsättningar men också stora utmaningar. Goda förutsättningar är att Ekerö är storstadsnära och lantligt med väl lämpat landskap för hästnäring och många driftiga entreprenörer i hästsektorn.

De största utmaningarna är att få till stånd ett bättre samarbete i hästnäringen samt att kommunens planering för tätort respektive landsbygd tar höjd för hästnäringen.

Vad gäller samarbete i hästnäringen är enligt uppgift ett nätverk mellan alla hästföreningar under bildande.

Kommunen har tagit ett stort steg genom beslut att göra en handlingsplan för hästnäringen, i vilket arbete denna rapport utgör ett första steg.

Vi vill tacka för att vi fått utföra det här arbetet och vi vill tacka alla vi fått hjälp av i hästnäringen. Vi har mött stor förståelse för att vi behövt ställa alla de frågor vi ställt.

Värmdö, 2016-05-31
Hästplaneraren

Eva Bergström

Innehållsförteckning

Rapport om hästnäringen i Ekerö kommun	1
Ekerö kommun	1
Sammanfattning	2
Innehållsförteckning	3
1 Inventering och nulägesanalys	4
1.1 Hästhållningar och hästar	4
1.2 Hästnäringen	5
1.3 Infrastruktur	7
2 Omvärldsanalys för hästnäringen	10
2.1 Hästsektorn	10
2.2 Organisationer	14
2.3 Nationella mötesplatser för hästnäringen	15
2.4 Myndigheter	16
3 Framtidsutsikter och utvecklingsmöjligheter för hästnäringen i Ekerö kommun	17
3.1 Nuläge	17
3.2 Framtid	17
3.3 SWOT-analys hästnäringen i Ekerö	20
3.4 Faktorer av betydelse för framtida hästhållning och utveckling av hästnäringen, vilka kan påverkas av samhällsplanering	20
4 Finansieringsmöjligheter	21
4.1 EU-fonder	21
4.2 Svenska fonder och myndigheters medel	21

Bilaga: Lagar och förordningar

1 Inventering och nulägesanalys

1.1 Hästhållningar och hästar

Vi har under april och maj kartlagt hästhållningar och hästrelaterade verksamheter i Ekerö kommun. Vi har arbetat genom besök, telefonintervjuer, sökning via internet inkl. sociala medier och intervjuer med organisationer.

Antal hästhållningar vi funnit är 134 st med totalt drygt 1900 hästar. Troligen finns ytterligare några som vi inte kunnat lokalisera.

Det finns 22 ridhus i kommunen och ytterligare ett är under uppförande. De flesta finns på Färingsö vilket troligen är en effekt av att möjligheterna att rida ut eller till ett annat stalls ridhus är dåliga.

Störst antal hästar (658 st) finns på Färingsö med stor variation från större hästhållningar, företrädesvis ridskolor, till många väldigt små hästhållningar med två eller tre hästar.

Nästan hälften av hästhållningar finns på Färingsö (48%). En fjärdedel av alla hästhållningar finns på norra Färingsö med 13% av kommunens hästar.

På mellersta Färingsö finns 12% av alla stall, men de är mindre och hyser bara 7% av alla hästar. Södra Färingsö har flera ridskolor med stort antal hästar vilket innebär att 14% av kommunens hästar bor där medan antalet hästhållningar endast är 11%.

Munsö har nästan lika stort antal hästar (617 st) men endast 13 hästhållningar. Det är Menhammars stuteri och träningsanläggning som står för merparten av dessa.

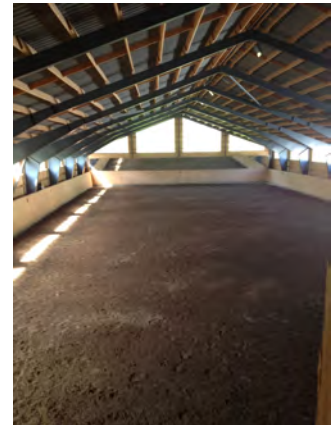
Därefter kommer ön Ekerö med 334 hästar (17%) i 23 hästhållningar (17%). På centrala Ekerö finns en stor ridskola som är mycket bra placerad, så att barn och ungdomar kan ta sig dit själva till fots eller på cykel. Därutöver finns ett par mycket små stall.

På övriga Ekerö finns ytterligare en stor ridskola, ett par stora inackorderingsstall och flera mindre stall.

Lovö har 230 hästar men har haft fler. Hogsta Ridanläggning har tagit bort 20 boxar i år (omvandlat till ridsportsaffär) och sedan ett par år tillbaka är Kungsgårdsstallet (44 boxar) tomt i avvaktan på ny entreprenör. Detta gör att 64 hästplatser försvunnit på Lovö.

Adelsö är den ö som har lägst antal hästar 74 stycken (4%) men förvånansvärt många hästhållningar 19 st (14%). Det största stallet har 17 hästar och ett har 12, för övrigt är det mellan 2- 4 hästar i stallen. De lite större stallen ligger på norra Adelsö, övriga är väl spridda över ön.

Det innebär att antalet hästar och hästhållningar är i stort sett detsamma som år 2007, men troligen har det varit färre under perioden mellan 2007 och 2016. Ekerö kommun tycks följa den nationella utvecklingen. Det har varit en minskning av hästar under perioden, bl a

beroende på lågkonjunktur, svårighet att sälja svenskfödda hästar och barnkullars storlek, för att nu åter försiktigt öka.

Antal hästar resp hästhållningar i Ekerö kommun

Hela kommunen	antal häst	häst i %	antal hh	Hh i %
Färingsö	658	34%	64	48%
Lövö	230	12%	15	11%
Ekerö	334	17%	23	17%
Munsö	617	32%	13	10%
Adelsö	74	4%	19	14%
Totalt	1913	100%	134	100%

Färingsö	antal häst	häst i %	antal hh	Hh i %
Norra	254	13%	33	25%
Mellersta	137	7%	16	12%
Södra	267	14%	15	11%
Totalt	658	34%	64	48%

HH= hästhållningar

Arealbehovet för dessa hästar (hagar, betesmark, foderproduktion) är ungefär 1900 hektar vilket motsvarar ca 30% av kommunens jordbruksmark. (siffrorna från PM Hästar i Ekerö kommun rev. 10-10-20).

1.2 Hästnäringen

Antal företag med någon form av hästrelaterad verksamhet vi har funnit är drygt 100 med drygt 230 anställda och 240 miljoner kronor i omsättning.

Här finns en väldigt stor variation av verksamheter från de "vanliga" som ridskolor, inackorderingsstall, tränare, hovslagare, veterinärer, butiker, foderproduktion och försäljning, uppfödare, till lite mer ovanliga som journalist, fotograf, tidningsutgivare, täckestvättare, stalltvätt, avbytare (= "vikarie"), bröllopskörning och hästartist.

Det i särklass största företaget är Spannfod AB som tillverkar kraftfoder för häst och andra djur, har butiken Mälare Djur & Fritid inkl. jakt samt driver inackorderingsstallet Farmen. Det kallas så då det tidigare fanns strutsuppfödning där. Foderproduktionen sker inte i Ekerö kommun men företaget har sitt säte här. Spannfodkoncernen omsatte 2015 158 miljoner varav 68 miljoner hör till hästrelaterade verksamheter med ca 17 anställda.

Som tvåa kommer Menhammars stuteri och träningsverksamhet med 43 miljoner kronor och runt 35 anställda. Det innebär att Spannfod och Menhammar står för nästan halva omsättningen på 240 miljoner men bara drygt 20% av de anställda.

Lantbrukare som producerar och säljer foder till hästnäringen är andra stora företag med mellan 6 – 10 miljoner i omsättning med få anställda.

Jordproduktion vid Wiggeby Gård. I trumman hettas gödseln upp till mer än 70 grader, komposteras och blir matjord.

Wiggeby Jordbruk AB som förutom foderproduktion har även specialiserat sig på gödselhantering. I en avancerad anläggning omvandlar de gödsel till matjord. De tar hand om större delen av allt gödsel som hästarna i Ekerö producerar. Gödsel går även tillbaka till åkrarna hos de lantbrukare som producerar foder.

Av ridanläggningarna sticker Hogsta ut med en omsättning på 10 miljoner kronor inkl. butik. De större ridskolorna omsätter vardera mellan 3 och 5 miljoner kronor.

Typ av verksamhet	antal
Stall	48
Tränare	20
Ridskola	11
Foder	17
Butik	7
Veterinär	5
Hovslagare	6
Övrig hästhälsa	4
Avel	10
Annat	29
Totalt	157

Många av företagen har flera verksamheter inom samma företag, därför är totalen högre än antalet företag. Bland "annat" finns fotograf, journalist, tidningsproduktion, täckestvätt, stalltvätt, bröllopskörning, hästartist, tävling och avbytarservice.

De allra flesta företagen har en eller ingen anställd, dvs i enskild firma räknas inte den verksamma personen som anställd. Många har en blygsam omsättning, 50 – 900 tkr. En del företag drivs bredvid annan verksamhet/anställning. Många hästverksamheter t ex mindre inackorderingsstall ingår ofta i ett annat företag med annan huvudsaklig verksamhet, varför de är svåra att identifiera.

En tumregel är att 10 hästar ger ett heltidsjobb, men det stämmer inte riktigt här. Antalet jobb tyder på att det borde finnas 2300 hästar eller att vissa företag har många anställda.

Antal hästrelaterade företag i Ekerö kommun

Företag	antal	andel	ant anställda	Oms. milj kr
Aktiebolag	34	33%		
ef	50	49%		
HB, KB mm	12	12%		
ej def	7	6%		
	103	100%	236	238 273
Ideella föreningar	13			

Ungefär 33% av företagen är aktiebolag, 12% handelsbolag/kommanditbolag och 49% enskilda firmor och för 6% har vi inte fått fram någon specifikation.

Därutöver finns 13 ideella föreningar, varav en, Lunk i Kring, har skattepliktig omsättning varför den även är inräknad bland företagen. De övriga har ingen omsättning eller personal.

1.2.1 Ridskolor

I Ekerö finns 11 ridskolor/ridverksamheter, varav 6 är anslutna till Svenska Ridsportförbundet.

Ridskolorna har tillsammans drygt 20 anställda och omsätter 23 miljoner, med runt 280 hästar och 3-4 000 uppsittningar per vecka. Störst andel av eleverna är barn och ungdom, men vuxna som vill börja lära sig rida är en grupp som växer. Därutöver har flera av ridskolorna en omfattande lägerverksamhet.

Ridskolor	anslutna till svRF	alla
Karlshem		1
Ekerö Ridcenter	1	1
Rastaborg	1	1
Fågelängen		1
Kungsberga Ridskola	1	1
Färingsö Ridskola	1	1
Mälarö Baskir		1
Lunk i Kring	1	1
Stall Avalon		1
Lurudden		1
Skå Ridcenter	1	1
	6	11

1.3 Infrastruktur

1.3.1 Bredband

Idag är det mer eller mindre nödvändigt att ha god uppkoppling för att kunna bedriva en verksamhet av vilket slag det än är. Enligt tidningen Mälaröarnas nyheter den 23 mars 2016 har endast 36% av invånarna tillgång till bredband. Trots detta är det få av de vi intervjuat som upplever att de har problem med att hålla digital kontakt med omvärlden.

1.3.2 Kollektiva färdmedel

Busslinjenätet är väl utbyggt till centrala Ekerö men i övrigt finns få linjer med relativt gles trafik. Det är få ridskolor och/eller inackorderingsstall som har en busshållplats på gångavstånd.

Vidare finns färjor mellan Munsö och Adelsö samt mellan Ekerö och Slagsta på fastlandet i söder. Den senare är en betal färja som går två – sex gånger per timme. Trafikverkets färja Adelsöleden tar 6 minuter och sträckan är 1000 m och går mellan en och tre gånger per timme.

De kollektiva förbindelserna är för hästnäringen bristfälliga vilket gör att bilberoendet är stort, såvida man inte bor nära sin ridskola/stall och kan gå eller cykla dit. En företagare uppger att hen åker och hämtar barnen då de annars inte kan komma till stallet. Flera anser att de skulle kunna utveckla verksamheten ytterligare om barnen och ungdomarna kunde ta sig till stallet själva (dvs med buss).

1.3.3 Ridstigar, -vägar, -leder samt vägar för körning med häst

Det finns inte någon central karta/förteckning över befintliga ridstigar. Det är lätt att konstatera att behovet är mångdubbelt större än tillgången. Många stall/ryttare känner sig hindrade att kunna rida ut, då godkända stigar utan farliga vägpassager inte finns vid stallet. Ridvägar är den fråga som i särklass har störst engagemang, dvs det är ridvägar som efterfrågas mest och där behovet är störst. Bristen på ridstigar hämmar utvecklingen, inte minst av turridning för besökare och turister.

Definition:

Ridstig; naturstig, ev ågärdad delvis, godkänd för ridning

Ridväg; anlagd väg för ridning

Ridled; sammankopplade ridstigar, ridvägar och bilvägar som tillsammans utgör en led som går från A till B. Godkänd för ridning.

Körväg; kan vara samma som en ridväg om den är bred nog för häst och vagn samt möte.

Not: Vi använder härnäst mest ordet ridstig som ett samlingsbegrepp för de ovannämnda.

1.3.3.1 Var finns ridstigar/-vägar

Fokus i uppdraget har inte legat på att inventera ridstigar så den här genomgången ska inte ses som någon komplett förteckning över ridstigar.

1.3.3.1.1 Lovö

Norra Lovö är den del i Ekerö kommun som har flest ridstigar. De flesta är anlagda av Statens Fastighetsverk men även markägare har gjort i ordning stigar för ryttarna i omgivningen.

På södra Lovö finns det dåligt med ridstigar.

Ytterligare ridstigar kommer, om vi förstått rätt, att anläggas då hela Lovö blivit naturreservat och kommer att förvaltas av Statens Fastighetsverk. Länsstyrelsen som är huvudman skriver så här: *”Förutom att skydda området mot framtida exploatering syftar naturreservatet till att bevara och utveckla naturvärden, friluftsvärden och kulturmiljövärden.”*

1.3.3.1.2 Adelsö, Munsö och Ekerö

På de här öarna finns en del ridstigar som i första hand markägaren ordnat. På Adelsö finns en vandringsled som ryttarna har tillåtelse att använda. På Munsö finns även travbanor men de är inte öppna för ridning.

På Jungfrusundsåsen, Ekerö, finns ridstigar som inom samarbetet mellan kommunen och föreningarna förbättrats och skyltats under 2006-2007.

Vid Rastaborg har de som driver privatstallet låtit anlägga flera ridstigar så att det finns bra uteridningsmöjligheter där. Det har de gjort genom att sluta avtal med markägare och betalar även en årlig avgift.

I de här områdena är ridstigar inte någon central fråga även om efterfrågan på fler säkra sådana är stor.

1.3.3.1.3 Färingsö

En lantbrukare/markägare har upplåtit "beträdorna" utmed vissa åkrar och hjälper även till att slå dem så att de blir bra att rida på samt upplåter en skogsstig som får användas när det är lämpligt underlag. (En beträda är det markområde närmast diken som ej får odlas pga risk för kväveläckage, men används även populärt som en remsa i åkerkanten som avsätts för friluftslivet.)

På Eldgarnsö finns en ridslinga. Där bor dock inga hästar längre och enligt uppgift är det besvärligt att rida dit, varför den sällan nyttjas.

Det fanns en ridstig i skogen öster om Stenhamra som anlades i samarbete med kommunen för 15-20 år sedan. Senare gjordes den om till ett belyst motionsspår med löftet att den skulle vara så bred att den skulle räcka till för både två- och fyrbenta. Men av någon anledning blev det inte så utan ridslingan försvann. Den är dock bred så möjligheterna att kombinera två- och fyrbenta skulle kunna undersökas.

Det finns gjorda förslag på olika ridstigar som framkom vid en workshop 2010 och ett förslag på en sammanhängande ridled runt hela Färingsö. Inget av dessa är förverkligade.

På södra Färingsö har en ridstig ca 4 km lång anlagts runt Troxhammar golfbana. Många av stallen ligger dock på andra sidan stora vägen och hästarna måste korsa den för att nå ridstigen. Vidare har golfklubben satt upp elstängsel för att mota vildsvin, vilket sitter så att ryttarna inte kan använda stigen utan risk för att hamna i elstängslet. (Detta framkom vid Nämndkontoret Kultur och Fritids nätverksmöte 13 maj 2016.

Färingsö Ridskola har stora problem att komma ut från sin fastighet. Trots att kommunen ingripit, slutit avtal med markägaren samt iordningsställt en ridstig, så fungerar det inte utan ridskolan är instängd. Enda möjligheten ridskoleeleverna har idag är att rida i en beteshage som kan användas de perioder på året som marken bär eller hästarna inte betar där.

Färingsö Hästsällskap på norra Färingsö bildades 2006 med syfte att utveckla ridstigar och gjorde en del avtal med markägare och samfälligheter. Arbetet gick dock i stå varför föreningen övergått till annan verksamhet i syfte att öka sammanhållningen mellan stallen. Här är behovet mycket stort och många konflikter har uppstått mellan ryttare och markägare. Ett turridningsföretag på norra Färingsö har upphört med verksamheten efter att ha fått väldiga svårigheter att finna vägar/stigar att utföra verksamheten på.

1.3.3.1.3 Ridstigar analys

I de områden där det är större markägare respektive stall är det lättare att få framgång i ridvägsarbetet. Svårigheterna ökar i takt med att det är många små markägare och många små stall.

Det är svårt att nå fram med information både till ryttare och allmänhet/markägare och fordonsförare. En ytterligare komplikation är att många ryttare är uppväxta i storstaden och har inte kunskapen att läsa landskapet, dvs avgöra när det är för blött eller vad det är för typ av mark (t ex granskog, vall, besädd åker).

2 Omvärldsanalys för hästnäringen

2.1 Hästsektorn

2.1.1 Några siffror

360 000 hästar gör Sverige till det näst hästtätaste landet i Europa.

30 000 avlönade heltidsarbeten skapas av hästnäringen i Sverige.

46 miljarder kronor är hästnäringens bidrag till den samhällsekonomiska omsättningen.

500 000 personer rider regelbundet, ytterligare 500 000 har regelbunden kontakt med hästar

600 000 fotbollsplaner går åt till beten och för att odla foder till Sveriges hästar.

1 200 000 besökare har Sveriges trav- och galoppbanor under ett år.

(källa Hästnäringens Nationella Stiftelse, Hästnäringen 2020 – En utvecklingsplan för tillväxt).

2.1.2 Hästsektorns utveckling över tiden

Efter jordbrukets och arméns avhästning var de totala hästantalet i Sverige nere på ca 60 000 hästar, varifrån det ökade långsamt för att under 90-talet explodera och öka till de 360 000 hästar som räknades in 2010. Jordbruksverket kommer räkna i juni 2016 återigen räkna Sveriges hästar. En försiktig gissning är att antalet nu är ungefär detsamma som år 2010. Ridsporten är, efter fotbollen, den näst största ungdomsidrotten. Cirka 160 000 personer är medlemmar i någon av landets ridklubbar. Över en halv miljon människor rider regelbundet och av dessa är ca 450 000 kvinnor. Ytterligare en halv miljon människor har regelbunden kontakt med hästar.

Hästsektorn är dock mycket större än ridsporten. Svenska Islandshästförbundet har flera tusen medlemmar och ännu många fler som rider islandshäst. Andra grenar som utvecklas är western, akademisk, frihetsdressyr, hästoriering mm. Trav- och galoppporten är stor med stort antal direkt verksamma i stallen men också många hästägare, publik och spelare

som följer sporten. En väsentlig del av hästsektorn är också hästavel, användning av brukshästar, utbildningar, foderproduktion och mycket mer.

Att använda hästen som terapeut ökar och olika former att umgås och hantera häst utvecklas, liksom hästturism. Såväl forskning, utvecklingsprojekt som reguljära ökar inom respektive område.

Brukshästen är på väg tillbaka efter att nästan varit helt försvunnen. Idag är det närmare 200 kommuner som sköter delar av renhållning och parkskötsel med häst. Det man då funnit är att hästen tillför så många andra värden utöver själva arbetet de utför. Genom hästen ökas kommunikation mellan medborgare vilket i sin tur kan ge ett mjukare och medmänskligare samhälle. Även när det gäller skötsel av skog, särskilt i känsliga områden, är hästen på väg tillbaka. Som exempel har Hovet anlitat ett Ekeröföretag att klippa Drottningholms gräsmattor med häst under ett par års tid.

2.1.3 Hästnäringen

Hästnäringen har genomgått en stor förändring under de 10-15 senaste åren. Professionalismen i hästföretagande har ökat, kunskapen om och hänsyn till hästarnas välmående har ökat, kunskap om och möjligheter att tillvarata hästen som "redskap" för friskvård, rehabilitering, sjukgymnastik, omvårdnad har ökat. Kunskap och erkännande av stall- och hästverksamhet som bra arbetsplatser för instegsjobb och integration har ökat liksom kunskapen och förståelsen för att hästen måste få fysiskt utrymme i samhället och bör beaktas i den fysiska planeringen av samhället.

Lönsamheten är fortfarande låg i många delar av hästnäringen. Bäst ekonomi uppvisar de företag som tillhandahåller kringtjänster till hästen såsom hovslagare, veterinärer, foderförsäljare, butiker med utrustning, tränare osv. Minst lönsamt är den rena hästhållningen, dvs att driva t ex inackorderingsstall.

Nya yrken utvecklas hela tiden. Olika former av manuella terapier; kiropraktor, osteopat, equiterapeut, massörer, ljusterapeut, har utvecklats starkt. Andra är t ex täckestvätt, hästporträttmålning, hälsorådgivare, anläggningsplanerare, utvecklare av nya hästhållningsfunktioner, ridterapeuter, avbytare (dvs en vikarie) och många fler.

2.1.4 Forskning

Forskningen har traditionellt varit inriktad på veterinärmedicin och foderforskning. Stiftelsen Hästforskning som bildades 2004 riktar nu även medel till forskning kring hästen i samhället, kommunikation mellan häst och människa, hur olika underlag påverkar hästen och hästens roll för miljön.

Sedan ett par år tillbaka forskar Chalmers Tekniska Högskola kring sportmaterial och där är ridsporten en av de utvalda sporterna.

Institutet för jordbruks- och miljöteknik, JTI utvecklar och utvärderar teknik och metoder för en funktionell, ekonomisk och miljömässig djurhållning och systemlösningar för effektiv hantering av stallgödsel.

2.1.5 Kvalitetssäkring

Svenska Ridsportförbundet har sedan länge en kvalitetssäkring för ridskolor och Länsförsäkringar för "Säker Hästgård".

HNS har pågående arbete tillsammans med andra organisationer vad gäller kvalitetssäkring för utbildning med inriktning häst och för hästföretagande.

Organisationen för Hästunderstödda Insatser (OHI) har en certifiering med tillhörande etisk kod för att säkerställa kvaliteten på terapeuterna.

2.1.6 Hästhållningssystem

Länge hade vi stall med spiltor (där hästen stod uppbunden). Nu föreskriver Djurskyddslagen att hästarna ska ha boxar (där hästen är lös). En stark trend nu är att bygga aktiva grupp-hästhållningar, dvs hästarna går ute dygnet om och aktiveras att röra sig genom att foderstationer, vatten, rullningsyta, ligghall mm som placeras ut strategiskt i hagen. Ett för hästarna ofta bra system om grupperna hålls stabila. De håller sig friskare. Det är också ett arbetsbesparande system, särskilt om man har foderautomater som sköts via digitalt. Man minimerar också många tunga lyft då mer kan skötas med maskiner. I och med att personalbehovet minskar så ökar lönsamheten.

2.1.7 Ridvägar, -stigar, -slingor och körvägar

Frågor kring marktillgång har studerats och belysts i ett otal forsknings- resp genomförandeprojekt, då detta är en angelägen fråga för all hästverksamhet såväl i jord-/skogsbruksbygd som tätortsnära.

Landskapsplanerare Hanna Elgäker, SLU Alnarp doktorerade 2011 med avhandlingen Horse Keeping in Peri-Urban Areas och var lärare i kursen "Hästen, Samhället och Planeringen" vid SLU.

Nationella Nätverket för Hästvägar myntade uttrycket "Utan hästvägar stannar Sverige". Om hästarna inte kan ridas utomhus kommer hästnäringen att minska kraftigt.

Många initiativ har tagits och ridvägsföreningar har startat över hela landet, då tillgången till säkra vägar minskar i takt med ökande bebyggelse, starkt ökande trafik och starkt ökat hästantal. Några av de framgångsrika föreningarna är Säkra ridvägar i Ale, Vellinge Ridstigsförening, Västra Kungsbacka Ridvägsförening, Häst och Fritid i Gryta och Värmdö Hästvägsförening för att nämna några.

Kommuner som satsat utan en ridvägsförening är t ex Täby kommun, där man även har belysta ridstigar, Göteborgs kommun och Djurgårdsförvaltningen i Stockholm som sedan mycket länge har väl anlagda ridvägar som sköts och underhålls.

De ovan nämnda exemplen är främst till för det dagliga behovet av ridslingor på en till två timmars ridtur.

2.1.8 Besöksnäring

Hästsport är en stor besöksnäring. Trav- och galoppbanor besöks av mer än 1,2 miljoner människor per år. De stora ridsportevenemangen Gothenburg Horse Show, Stockholm International Horse Show och Falsterbo Horse Show har publik på ett par hundra tusen varje år. Därutöver ordnas tävlingar och evenemang runt om i landet som sammantaget har mängder av besökare. T ex hade Hästens Dag i Värmdö 2 000 besökare år 2014.

Evenemang är en viktig reseanledning för besökare och där har hästtävlingar stor utvecklingspotential. En analys om Stockholm Visitors Board gjorde över Stockholm Horse Show på Globen 2006 visar att shopping står för den största utgiftsposten, sen följer restaurangbesök, evenemangsbiljetter och logi. Trots att en stor andel av besökarna bor i Stockholmsområdet (40%) så omsattes drygt 68 miljoner kronor och de tillresta turisterna gjorde av med drygt 4 000 kr/vistelse.

Hästen är hett eftertraktad av besökare/turister men ännu är utbudet ganska litet. Det växer dock genom tillkommande ridleder och "Bed & Box" (där både häst o ryttare kan sova o äta). Tidigt ute var Ridled Sörmland, Hovleden på Gotland och Ridled Tiveden.

Men även efterfrågan på ridkurser/ridläger är stort. Traditionellt har läger för barn och ungdomar erbjudits frekvent men nu ökar efterfrågan och utbudet på ridkurser för vuxna. Gärna i kombination med god mat och lyxig omgivning.

2.1.9 Arbetsmiljö

En fråga som kommit starkt är frågan om arbetsmiljön för de som arbetar i hästhållningar. Morgondagens Hästjobb heter hästnäringens satsning på hållbara, trygga och attraktiva hästjobb. Satsningen är en del i hästnäringens utvecklingsplan Hästnäringen 2020. Utbildningar inom arbetsmiljö för arbetsgivare inom hästnäringen har startat.

2.1.10 Miljö- och klimatfrågor

Hästsektorn har varit dålig på att arbeta med miljö- och klimatfrågor, men på senare år har flera initiativ tagits. Det senaste exemplet är rapporten Hästen och Hållbar Utveckling – hur kan hästen bli en planetskötare? Den är framtagen med stöd av Det Naturliga Steget, Zero Mission, Lövsta Stuteri m fl.

Hästen är en naturlig landskapsvårdare genom betning och genom att äta torkat gräs (hö eller hösilage). Både betningen och foderproduktionen bidrar starkt till att hålla marker öppna.

Hästnäringen ger upphov till mycket transporter – både dagliga till och från stallet för hästägaren/ridskoleeleven och med hästen baktill till träningar, tävlingar, veterinärbesök mm. Här är medvetenheten om miljöpåverkan fortfarande låg.

2.2 Organisationer

2.2.1 Hästnäringens Nationella Stiftelse

(HNS) bildades 1992 av LRF, Aktiebolaget Trav och Galopp (ATG) med visionen ”*Hästen utvecklar och förenar Sverige*”. Idag är det en samarbetsorganisation mellan de ovan nämnda och stora hästorganisationer som t ex Svenska Hästavelsförbundet, Brunte och Svenska Ridsportförbundet.

”*Häst, människa och samhälle – en trio att räkna med*”. Samspelet mellan häst och människa i skärningspunkten med samhället är en av HNS viktigaste spelplaner. HNS har gjort en utvecklingsplan till år 2020 med målen 20 000 fler hästar, 10 000 fler medlemmar/aktiva och 1 000 fler helårsarbeten. De sammanfattar programmet så här

- Hästnäringen erbjuder
- en brygga mellan stad och land
 - jobb & lägre trösklar till arbetslivet
 - ungdomsarena för aktivitet & ledarskap
 - gemenskap bortom olikheter
 - öppna landskap
 - ro & styrka

Deras bok ”*Hästen i kommunen – betyder mer än du tror. En praktisk guide för kommunens medarbetare*” som kom 2008 är en milstolpe i utvecklande av relationer med kommuner där man systematiskt går igenom var hästen griper in och hur kommunen kan ta tillvara dess resurser och tillmötesgå dess behov.

2.2.2 Hästföretagarna

Organisationen bildades år 2008 av aktiva hästföretagare som kände behov av en gemensam röst i samhället och att utveckla hästnäringens företagande.

2.2.3 LRF Häst

LRF har hästen som ett av sina många arbetsområden och beslöt att göra en särskild satsning och bildade år 2014 LRF Häst i samarbete med flera hästorganisationer. De sammanfattar svenska hästföretagares stora utmaningar så här:

- Konsumentköplagen
- Regler om arealersättningar och andra EU-ersättningar – hästen ofta ”mittemellan”
- Regler om strandskydd – lantbruksdjur är undantagna strandskyddet men hästen får inte beta för nära vattendrag.
- Bygglovsregler annorlunda för hästverksamhet
- Skatteverkets inställning

2.3 Nationella mötesplatser för hästnäringen

2.3.1 Hästföretagarforum

Denna mötesplats startade 2012 i samband med Gothenburg Horse Show som en mötesplats för hästföretagare och har under åren stadigt utvecklats.

2.3.2 Hästriksdagen

Hästriksdagen startade på initiativ av riksdagsledamot Cecilia Widegren (m) för att öka kunskapen bland politiker om hästsektorn. I april 2016 ägde den tredje

Hästriksdagen rum med ett brett program och ett 50-tal deltagare. Dagen uppmärksammades bl a av Dagens Industri med ett helt uppslag under rubriken ”Hästjobb på miljardnivå”.

2.3.3 Regeringskansliets hästgrupp

Dåvarande Landsbygdsdepartementet initierade en hästgrupp med företrädare för olika organisationer och inbjudna experter, som träffas ett antal gånger per år för att lyfta aktuella frågeställningar. Denna grupp lever kvar i Näringsdepartementet dit landsbygdsfrågorna är flyttade.

Regeringskansliet gav ut skriften ”Hästen och vi – tillsammans skapas mervärden” i oktober 2013 för att visa på omfattningen av hästnäringen och ge goda exempel på lokal samverkan.

2.3.4 Regionala mötesplatser

HNS har under de senaste åren arbetat för att utveckla regionala mötesplatser genom att stötta och stimulera hästsektorns regionala föreningar och organisationer att bilda och driva länsvisa nätverk för samverkan. Dock ännu ej i Stockholms län.

2.4 Myndigheter

Det är ett stort antal lagar, regler och förordningar som hästverksamhet har att förhålla sig. Vi har översiktligt beskrivit de som angår själva hästhållningen under rubriken Lagar och förordningar, men därutöver finns ytterligare lagar som påverkar hästnäringen och samhället. Se översikt i bilaga 1.

2.4.1 Jordbruksverket

De hanterar en rad frågor som rör hästhållning och hästnäring såsom tillståndsgivning, djurskydd, foderhantering, gödselhantering, transport av hästar, export och import av hästar, hästpassförordning, behörighetsreglering av djurhälsopersonal som t ex veterinär, hovslagare och djursjukvårdare.

2.4.2 Boverket

Boverkets nya anvisningar *Vägledning för planering för och invid djurhållning*, 2011:6, medför ett helt nytt instrument för kommunernas samhälls- och detaljplanerare att förhålla sig till.

2.4.3 Trafikverket

Deras regler påbjuder att hästar ska framföras på bilvägar och är ej tillåtna på gång- och cykelvägar. Säkerhetsmässigt är det ofta direkt olämpligt att rida/leda/köra hästen på bilväg och vore lämpligare att få använda gång-/cykelväg.

2.4.4 Naturvårdsverket

Allemansrätten säger att man har rätt att rida "överallt" – så länge man inte stör eller förstör. Alla djur, inkl. människor, föredrar att gå på stigar och då hästarna är tunga djur innebär det att mark/rötter lätt blir förstörda. Ett stort ansvar läggs på den enskilde att avgöra när och var hen kan rida.

2.4.5 Skatteverket

Skatteverket har historiskt sett haft en misstänksam syn mot hästföretagare och vill ofta klassa verksamheten som hobby, då verksamheten kanske inte går med vinst förrän efter ett par år (t ex avel). Mycket påverkansarbete har gjort att skattemyndigheterna börjar få större kunskap och förståelse för hästföretagandet.

2.4.6 Konsumentverket

Konsumentköplagen gäller även vid köp av levande djur, vilket gör det vanskligt att sälja t ex hästar, då de kan reklameras i tre års tid. Arbete pågår för att få till stånd en förändring.

3 Framtidsutsikter och utvecklingsmöjligheter för hästnäringen i Ekerö kommun

De enkäter och de muntliga intervjuer vi haft med hästföretagare visar både att man är ganska nöjd och att man har många idéer för utveckling, men tyvärr också en viss uppgivenhet.

3.1 Nuläge

Arbete har pågått sedan 2003 mellan kommunens dåvarande arbetsgrupp om hästar och hästföreningar/hästnäring med diskussioner för att bl a utveckla ridvägar. Många positiva möten, konstruktiva förslag och bildande av två föreningar. varav en nu är aktiv men inte på området ridstigar, har gjorts. Vissa framgångar har nåtts men man har också stött på en hel del motgångar, där konflikter om inte väckts, så förstärkts. Hur arbetet med ridstigar ska bedrivas bör diskuteras noga innan förnyat arbete påbörjas.

Efter att Ekerö kommun erfarit att det finns en stor efterfrågan på en gemensam tränings-/tävlings-/aktivitetsarena har kommunen letat fram tre tänkbara platser och även anslagit medel för att anlägga den. Vid senaste mötet i maj 2016 ifrågasattes om en sådan arena behövs. Nämndkontoret Kultur och Fritid beslöt då att sända ut en enkät till alla hästföreningar i kommunen för att sedan ta ställning.

Bristen på ridstigar och mark (möjlighet att expandera) samt rädsla för att betesmark ska försvinna (många arrenderar betesmark) hindrar många från att utveckla sina verksamheter.

3.2 Framtid

Det som efterfrågas av många är en kontaktperson på kommunen, av vilken de kan få råd, stöd och lotsning. Helt enkelt att det finns någon/några att diskutera med och som tar frågorna på allvar. Det är det absolut starkaste behovet som framkommit.

Det andra stora behovet är att få bättre möjligheter till ridning utomhus, dvs ridstigar och ridleder. På Färingsö har man de allra största problemen därvidlag.

Det finns många tankar och idéer om utveckling av den befintliga verksamheten eller nya verksamhetsgrenar inom det befintliga företaget.

3.2.1 Ridskoleverksamhet

Flera ridskolor har kapacitetsbrist i form av ridhus, vilket hindrar dem från vidareutveckling. Om de har ett ridhus/ett ridhus till skulle de kunna ta emot många fler elever samt utveckla verksamhet för personer med funktionsnedsättning och utveckla nya nicher. En ridskola har dessutom väldigt dåliga lokaler både för hästar respektive människor, vilket skulle behöva åtgärdas, för att de ska kunna utvecklas och bl a ta emot personer med fysiska funktionsnedsättningar.

Efter att barnkullarna varit ganska små under ett antal år ökar de kraftigt nu i aktuella åldrar, så flera ridskolor försöker rusta för att kunna ta emot alla barn som är födda 2009 och senare.

Bristen på allmänna kommunikationer gör att tidsspannet när ridskolor kan ha lektioner är kort. Idag förutsätter barnens ridning att en förälder/anhörig är ledig för att skjutsa/följa barnet till ridskolan. Om barnen skulle kunna ta sig till ridskolan själva skulle fler lektioner kunna hållas per dag, för dagtid har de flesta ridskolor god kapacitet för att utveckla verksamheter.

3.2.2 Hästunderstödda insatser

Att djur och natur är läkande, motiverande och friskvårdande är väl känt idag och det finns många sätt att utveckla detta på. Som exempel kan nämnas

- Omsorg t ex daglig verksamhet för de som omfattas av Lagen om stöd och service (LSS) eller Socialtjänstlagen (SOL)
- Rehabilitering för utbrända/långtidssjukskrivna m fl grupper.
- Sjukgymnastik
- Ridterapi och fritidsridning för personer med varierande funktioner. Ridterapi sker under ledning av sjukgymnast eller arbetsterapeut, fritidsridning av ridinstruktör.
- Instegsjobb/komma-igångjobb för långtidsarbetslösa, nyanlända och andra grupper som behöver hjälp att komma in på arbetsmarknaden.

Vi har träffat många hästföretagare som vill utveckla verksamhet för personer med funktionsnedsättning, personer som står långt från arbetsmarknaden m fl grupper. Stora möjligheter finns att utveckla verksamheter för många olika målgrupper, bl a i samarbete med kommunens socialkontor, fritidskontor, arbetsmarknadskontor och skolor.

Den mest omfattande verksamheten för barn och ungdomar med funktionsnedsättning bedrivs av föreningen Lunk i Kring på Berga Gärd, Lovö. De har många idéer hur de vill utveckla verksamheten t ex för barnens föräldrar som befinner sig under stark press. Idag kommer deras kunder huvudsakligen från andra kommuner.

3.2.3 Fritidsverksamhet för barn och unga

Många stall är redan idag som fritidsgårdar men det skulle kunna utvecklas mycket mer med läsläsning och andra aktiviteter vid sidan av häst, genom t ex att kommunen placerar/betalar fritidsledare på ett eller flera stall, ombesörjer lokaler mm.

”Hästis” för små barn är också en verksamhet under utveckling och flera är intresserade av att starta sådan. Hästis innebär att de små barnen lär sig umgås och vara med hästar för att så småningom även få rida korta stunder.

3.2.4 Äldreverksamhet

Att erbjuda äldreboende att besöka stall, få klappa häst, kanske åka vagn kan betyda enormt mycket för en äldre person som vuxit upp med hästar och idag kanske lider av en demenssjukdom – minnen vaknar till liv. Kvalitetshöjande för den äldre.

3.2.5 Besöksnäring

Ett annat stort utvecklingsområde där det finns mängder av idéer och påbörjade initiativ är besöksnäringen.

3.2.5.1 Ridled

Med en ridled vill flera erbjuda hästar, ledarledda turer, matsservering, övernattnig med bed&box (för ryttare och häst).

På Färingsö har en grupp arbetat fram ett förslag till "Vikingaleden", närmare 4,2 mil lång. Den går delvis på befintliga mindre vägar, delvis på mark som behöver beredas. Man tänker sig ett brett användningsområde, dvs även för

vandrare, cyklistor och även för personer som använder rullstol (vissa sträckor). Deras plan är att sätta upp "hastighetsskyltar", dvs var det är lämpligt att skritta, trava resp. galoppa.

3.2.5.2 Aktivitetsarena

Flera har tagit upp frågan om en gemensam arena där man kan ha träningar, tävlingar, clinics, hästdagar, tornerspel, möten och mycket mer. Man ser att tävlingar på en högre nivå än vad som är möjligt i dag kan anordnas där.

Det man gärna vill se på arenan är utrymmen för dressyr, hoppning, körning, western, oval- och rakbana för islandshästar, terräng- och trailbana.

Flera har idéer om att koppla ihop hästen med t ex lokalhistoria (hembygdsföreningar), andra djurslag, lokalproducerad mat mm.

De vill på dessa sätt bidra till att utveckla kommunen som häst- och besökskommun.

3.2.6 Nya yrken

Vi har hittat många nystartade företag med nya typer av verksamheter som hästfotografering, hästartist, täckestvätt- och lagning, avbytare (en person som kommer och tar hand om hästarna när ordinarie personal inte kan) och diversifiering inom hälsovård för hästen.

Ett exempel på nyskapande är Ekeröföretaget som tvättar stall med ånga. Ett helt nytt sätt att tvätta och en helt ny tjänst, som de var först med i Sverige.

Vilka yrken som kommer närmast är svårt att sja om, kanske hästtillbehör i nya material.

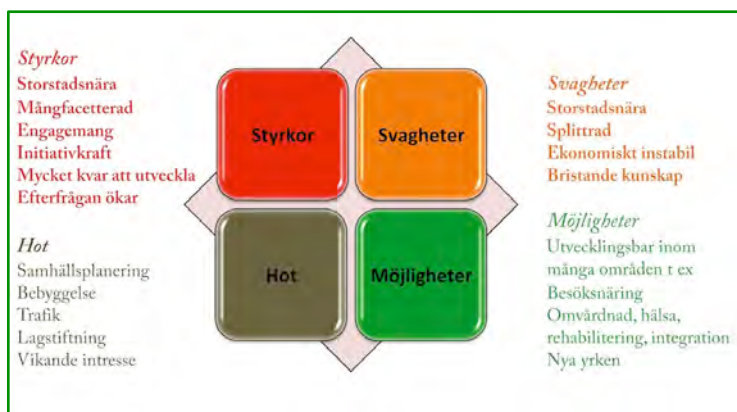
3.2.7 Nya målgrupper

Många företagare har pekat på förhållandet att väldigt många kunder kommer från andra kommuner, främst Stockholm, och spenderar sina pengar i kommunen till förmån för Ekerös företagande, men att det skulle kunna utvecklas ännu mer om förbindelserna fungerade bättre både kollektivt och per bil (Brommaplan ser man som ett stort hinder).

Andra målgrupper med potential är män, både vuxna och unga samt nyanlända/nysvenskar.

3.3 SWOT-analys hästnäringen i Ekerö

3.3.1 Hur kan hot bearbetas

Samhällsplanering, bebyggelse och trafik hänger intimt samman och det är Ekerö kommun som har ansvaret för planeringen. Genom information, upplysning och kunskap om hästar och hästnäring till tjänstemän och politiker kan samhällsplaneringen förbättras för hästnäringen.

Vad gäller trafik så är även Trafikverket, privatpersoner och yrkesverksamma chaufförer delaktiga i utvecklingen. Även här är information, vägledning och kunskap gångbara vägar framåt.

3.3.2 Hur kan möjligheter tas till vara

- Genom bättre samarbete inom hästnäringen och med kommunen som kan vara behjälplig i många olika avseenden.
- Genom bättre samarbete med andra föreningar och näringar i kommunen (t ex besöksnäring och omsorg).
- Genom utbildning både av hästföretagare och ryttare/kuskar.
- Genom att söka medel till utvecklingsprojekt.

3.4 Faktorer av betydelse för framtida hästhållning och utveckling av hästnäringen, vilka kan påverkas av samhällsplanering

- Tillgång på mark för anläggningar, hagar och ridstigar.
- Att man i samhällsplaneringen tar hänsyn till befintliga hästhållningar och om så blir nödvändigt kan erbjuda ersättningsmark.
- Att hästföretagarna får hjälp och stöd att bli mer professionella
- Att hästhållning utvecklas för bättre anpassning till hästens behov och rationaliseras.

4 Finansieringsmöjligheter

Här listas aktuella finansieringsmöjligheter lämpade för hästnäringen i Ekerö.

4.1 EU-fonder

De EU-fonder som är lämpliga är

- Europeiska Jordbruksfonden för Landsbygdsutveckling (Landsbygdsprogrammet 2014 – 2020) där det bl a finns upptaget ”Investeringar i rekreation och turism” (där bl a spår och leder ingår) och ”Investeringar i fritids- och idrotts-anläggningar.” Där finns även investeringsstöd för företag, miljöinvesteringar och bredbandsutveckling.
- Europeiska Socialfonden (Socialfondsprogrammet 2014 – 2020) har tre programområden varav två är tillämpliga för Ekerö: Kompetensförsörjning och ökade övergångar till arbete.
- Regionala Utvecklingsfonden (hanteras av Tillväxtverket). Där är insatsområdet ”Fler växande, innovativa företag genom att stödja kapaciteten för små och medelstora företag att nå nya marknader” det mest passande.
- Tyvärr står Ekerö kommun utanför samarbetet Lokalt ledd utveckling i Leader Stockholmsbygd.

4.2 Svenska fonder och myndigheters medel

- Tillväxtverket har många områden de fördelar pengar till som t ex arbetsintegration och utveckling av små och medelstora företag.
- Naturvårdsverket hanterar LONA-bidrag. Den lokala naturvårdssatsningen (LONA) ska stimulera kommunernas och ideella föreningars långsiktiga naturvårdsengagemang
- Allmänna Arvsfonden ger både projekt- och investeringsstöd för nyskapande verksamheter för barn och unga respektive personer med funktionsnedsättning.
- Svenska Ridsportförbundet och Riksidrottsförbundet har projektmedel som är öppna för anslutna idrottsföreningar.
- Därutöver finns en lång rad fonder och stiftelser att söka pengar ut för olika specifika ändamål.

160531/EB

© Hästplaneraren